

the content of the discipline the works of teachers who have long been unknown to the general public for some ideological reasons; development of the content of textbooks and manuals on the basis of cultural and activity approaches, which makes it possible to consider the history of pedagogy as a dialogue of pedagogical cultures; representation of the content of the discipline on the basis of the chronological and thematic approach; integration of the content of disciplines "Pedagogy / History of Pedagogy"; synchronous consideration of the theory and practice of teaching and education in different countries in different historical epochs.

It is emphasized that in the current conditions of Ukraine's integration into the world educational space, interstate socio-economic, cultural and political processes, the knowledge of the world history of pedagogy becomes especially relevant as the discipline acquires a new content that is constantly updated. "History of Pedagogy" is becoming a powerful tool for the training of future teachers who can raise a new generation on the basis of mutual respect, tolerance, and trust. At the same time, modern Ukrainian scholarly educators seek to rethink the national heritage and interpret it in the modern educational context.

Keywords: *educational discipline "History of Pedagogy", working syllabus of educational discipline, tendencies of content formation, pedagogical heritage, future teachers.*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-143.2019.18>

УДК 378.014.25-044.247(477:100)

ORCID 0000-0002-9217-0204

Одайський С. І.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ Й ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

У статті розкриваються актуальні проблеми розвитку вищої освіти України в умовах реформаційних процесів та впливу глобалізації та інтернаціоналізації на освітню сферу; зосереджується увага на висвітленні питання стандартів вищої освіти, їх узгодження з Європейськими стандартами і рекомендаціями, Законом України "Про вищу освіту" і Національною рамкою кваліфікацій; аналізується питання розроблення й реалізації Національного рейтингу університетів в контексті глобалізації освітнього процесу. Це має важливе значення для реалізації призначення вищої школи – забезпечити освітньо-професійні потреби, світогляд, багатство властивостей та інтересів кожної людини, а відтак – визначити стратегічні пріоритети життєзабезпечення українського суспільства, його прогрес і розбудову в ХХІ столітті.

Сьогодні освіта перетворюється в один з головних напрямів поступального соціокультурного розвитку суспільства, в якому їй відводиться роль каталізатора розумового просування людства в інформаційну добу третього тисячоліття. Цінність такого підходу полягає в тому, що він дає змогу на основі формування якісно нової картини світу усвідомити напрям і зміст нового етапу в розвитку людини і суспільства. Йдеться про саморозгортання планетарного соціального світу, в якому людина перетворюється на головного замовника, об'єкта і виконавця освітнього процесу і, відповідно, має набутти властивостей планетарної особистості.

Ключові слова: *вища освіта, стандарт вищої освіти, Європейські стандарти і рекомендації, Національна рамка кваліфікацій, Національний рейтинг університетів, глобалізація, інтернаціоналізація.*

В умовах глобалізації й інтенсифікації соціальних процесів освіта перетворюється в один з головних напрямів поступального соціокультурного розвитку суспільства, в якому їй відводиться роль каталізатора розумового просування людства в інформаційну добу третього тисячоліття.

Цінність такого підходу полягає в тому, що він дає змогу на основі формування якісно нової картини світу усвідомити напрям і зміст нового етапу в розвитку людини і суспільства. Мова йде про саморозгортання планетарного соціального світу, в якому людина перетворюється на головного замовника, об'єкта і виконавця освітнього процесу і, відповідно, має набути властивостей планетарної особистості [1, с. 12].

Отже, конкретизуємо низку тверджень та оцінок щодо висвітлення ролі освіти в сучасному світі.

Освіта сьогодні розглядається як один з ключових соціальних інститутів, який виникає через потребу суспільства у відтворенні та передачі знань, умінь, навичок, підготовки нових поколінь до життя.

Еволюція освіти досить суттєво відстає від еволюції суспільства в цілому, тобто нові ідеї можуть поширюватись у суспільстві, не торкаючись основних напрямів і методів освіти. Це стосується і системи освіти третього тисячоліття, хоча багато держав ставило і ставить перед собою завдання випереджувального розвитку національних систем освіти, долаючи обмеження та перешкоди на цьому шляху в умовах становлення суспільства знань.

Освітній спосіб впливу на соціальні зміни і формування людини є найбільш природним, операціональним і сумісним з гуманістичними цінностями сучасної цивілізації і цінностями освіти з позиції самореалізації й саморозвитку особистості в системі освіти та формування її життєвого світу, ідеалів, світогляду, моральних цінностей [12, с. 3-4].

Поєднуючи вищезазначені позиції, підкреслимо, що за таких умов кардинально змінюється мета вищої освіти, яка полягає у формуванні в закладах освіти креативного й універсального фахівця, здатного до постійного оволодіння новими виробничими функціями та соціальними ролями під впливом трансформаційних перетворень планетарного масштабу.

Актуальність обраного напрямку дослідження підтверджують численні праці вітчизняних і зарубіжних учених.

Актуальні проблеми еволюції освіти, переосмислення її ролі в глобалізованому суспільстві та визначення нормативно-правового статусу в системі суспільних відносин досліджують В. Андрущенко, Ю. Бех, Б. Гершунський, О. Дубасенюк, Л. Дударенко, І. Зязюн, Т. Кірик, О. Кондур, В. Кремень, В. Лутай, М. Литвин, О. Пунченко, С. Сисоєва.

Загальні засади розвитку вищої освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій аналізують Ю. Алексєєв, В. Андрущенко, О. Дзвінчук, М. Згуровський, В. Кремень, В. Луговий, М. Михальченко, П. Саух.

Питання розроблення й упровадження стандартів вищої освіти, оцінювання якості вищої освіти і якості освітньої діяльності ЗВО за європейськими рекомендаціями та їх нормативно-правового забезпечення вивчають А. Гожик, О. Дашковська, В. Любарець, В. Погребняк, П. Сікорський, А. Солоденко.

Висвітленню особливостей глобалізації й інтернаціоналізації, що

супроводжують перетворення в системі вищої освіти, приділяють увагу О. Власюк, Т. Дараган, М. Дебич, М. Кляп, К. Корсак, І. Силадій, Н. Тимошенко.

Аналіз проблеми розроблення й реалізації концептуальних засад та положень Національного рейтингу університетів з урахуванням досвіду створення світових рейтингів університетських закладів здійснюють В. Захарченко, Ю. Зіньковський, С. Калашнікова, Б. Корольов, В. Луговий, Г. Мірських, А. Похресник, Ю. Рашкевич, О. Слюсаренко, А. Ставицький, Ж. Таланова, І. Царенко.

За таких підходів, вищезазначене дає змогу більш глибоко проаналізувати і осмислити проблему розвитку вищої освіти під впливом глобалізації й інтернаціоналізації освітньої сфери в реальному часі, спираючись на причинно-наслідкові зв'язки, закономірності освітнього й наукового процесів, а також враховуючи особливості та роль освіти в сучасному суспільстві.

Метою статті є висвітлення особливостей еволюційного розвитку та ролі освіти в умовах становлення інформаційного суспільства знань; розгляд питання державних стандартів у зіставленні з Європейськими стандартами і рекомендаціями та їх впливу на якість і результати освітньої діяльності ЗВО; формування нового уявлення про результати розроблення Національного рейтингу університетів та його місце в системі комплексного оцінювання діяльності вітчизняних ЗВО на рівні світових рейтингів; розкриття питання глобалізації й інтернаціоналізації як пріоритетного фактору впливу на розвиток вищої освіти.

Важливим контентом подальшого розвитку вищої освіти в умовах зростаючого впливу глобалізації ринкової економіки, суспільних відносин і міжнародних зв'язків та інтернаціоналізації освітньої сфери стає формування системи міжнародних вимірювань у галузі вищої освіти щодо забезпечення якості діяльності закладів освіти. Їх базову основу складають Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО), які було прийнято в 2005 році в Бергені (Норвегія) на саміті Міністрів освіти країн-учасниць Болонського процесу, та ухвалено в новій редакції на Міністерській конференції 14-15 травня 2015 року в Єревані (Вірменія) [17; 18].

У цьому документі "Стандарти і рекомендації" розглядаються як набір стандартів і рекомендацій щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, які дають орієнтири, охоплюючи ключові аспекти успішних заходів із забезпечення якості та розвитку навчальних середовищ у вищій освіті. Водночас "Стандарти і рекомендації" слід розглядати в ширшому контексті, що, зокрема, передбачає кваліфікаційні рамки, Європейську систему переведення і накопичення кредитів (ECTS) та додатки до дипломів, які теж сприяють розвитку прозорості і взаємодовіри в ЄПВО [18, с. 6].

Вихідні положення Європейських стандартів і рекомендацій передбачають:

1. Визначення політики і пов'язаних з нею процедур, які мають забезпечувати якість і стандарти навчальних програм та дипломів; розроблення і впровадження стратегії постійного підвищення якості.

2. Затвердження, моніторинг та періодичний перегляд програм підготовки, що передбачає: ретельність розроблення програм з чітко сформульованими очікуваними навчальними результатами, забезпеченням їх актуальності та попиту

на них; формальні процедури затвердження програм; наявність відповідних навчальних ресурсів; моніторинг успішності та досягнень студентів; регулярний перегляд програм (за участю зовнішніх експертів); регулярне спілкування з роботодавцями, представниками ринку праці; участь студентів у діяльності із забезпечення якості.

3. Оцінювання студентів, що передбачає послідовне використання критеріїв, правил і процедур за такими вимогами: здатність визначити, наскільки досягнуто запланованих навчальних результатів та інших цілей програми; забезпечення діагностичного та інших видів контролю; наявність методів оцінювання очікуваних результатів навчання і чітких критеріїв оцінювання; відповідна і належна кваліфікація екзаменаторів; наявність адміністративних перевірок, які встановлюватимуть точність здійснення встановлених процедур.

4. Забезпечення якості викладацького складу, що передбачає наявність у закладах освіти певних процедур і критеріїв, які забезпечуватимуть відповідну кваліфікацію і високий фаховий рівень викладачів, їхній відбір та призначення на посаду за визначеними критеріями; створення умов і можливостей для вдосконалення фахової майстерності й підвищення кваліфікації викладацького складу та атмосфери, в якій цінуються їхні професійні якості.

5. Наявність навчальних ресурсів та підтримки студентів, що мають бути достатніми і відповідати програмам, які пропонує заклад, здатними реагувати на відгуки студентів.

6. Наявність інформаційної системи, яка забезпечує моніторинг якості, має відображати: досягнення студентів і показники їхньої успішності; можливості випускників влаштуватися на роботу та результати працевлаштування; задоволення студентів програмами підготовки; ефективність роботи викладачів; характеристики студентського складу; наявні навчальні ресурси; ключові показники діяльності ЗВО.

7. Публічність інформації, що передбачає регулярне оприлюднення найсвіжішої, неупередженої й об'єктивної інформації – як кількісної, так і якісної – щодо пропонованих програм підготовки, очікуваних результатів, кваліфікацій, процедур викладання, навчання та оцінювання результатів тощо.

Водночас, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2007 р.) [16], яка стосується суспільної відповідальності за вищу освіту і науку, наголошує, що відповідно до демократичних цінностей державні інституції мають забезпечити такі умови, щоб заклади освіти, реалізуючи свою автономію, могли зосередити увагу на успішному виконанні різноманітних і однаково важливих цілей.

Вони передбачають:

- підготовку до певної зайнятості;
- підготовку до життя активних громадян демократичного суспільства;
- персональний розвиток;
- розробку і супровід за допомогою викладання, учіння і досліджень великої, передової бази знань.

Ураховуючи європейський підхід, підкреслимо, що завдяки розробленню й прийняттю міжнародним освітнім співтовариством вищезазначеного документа вдалося узгодити головні концептуальні, стратегічні, процедурні та змістові аспекти таких важливих елементів вищої освіти, як:

- міжнародна освіта (*international education*);
- мобільність (*mobility*);
- навчання за кордоном (*study abroad*);
- міжнародні обміни (*international exchanges*);
- залучення іноземних студентів (*international student recruitment*);
- академічна мобільність (*faculty mobility*);
- мультикультурна освіта (*multicultural education*);
- міжнародні дослідження (*international studies*);
- релігієзнавство (*area studies*);
- освіта в інтересах миру (*peace education*) [19, с. 39-40].

Отже, держава має відповідним чином враховувати міжнародні угоди стосовно вищої освіти в Європейському регіоні, а також більш ефективно використовувати на практиці рекомендації Ради Європи щодо забезпечення якості і стандартів вищої освіти та суспільної відповідальності за вищу освіту і науку в контексті створення ЄВПО.

У зазначеному аспекті згідно законодавчих документів про вищу освіту України конкретизуємо зміст поняття “стандарт вищої освіти” [15] в єдності з поняттям “Національна рамка кваліфікацій” [11].

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності (ст. 10, п.1) [15].

Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти/наукових установ (ст. 10, п. 2) [15].

Національна рамка кваліфікацій – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів, який використовується з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій (п. 1) [11].

Національна рамка кваліфікацій впроваджується з метою: введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців; сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку (п. 2) [11].

З наукової позиції, Національна рамка кваліфікацій – це сформований на основі послідовності періодів психічного розвитку індивідуума і стадій процесу його соціалізації, ієрархічно розташованих на щаблях онтогенезу, узагальнений системний і структурований за освітньо-кваліфікаційними рівнями опис *результатів учіння* як основи розвитку *людського потенціалу*, який встановлює співвідношення між *кваліфікаціями* як *академічними*, так і *професійними* [19, с. 51-52].

Регулюють процес введення в дію стандартів вищої освіти Методичні рекомендації, затверджені наказом МОН від 01.06.2016 р. № 600 [10].

Зокрема, про стан розроблення стандартів вищої освіти свідчить загальна кількість розроблених проектів стандартів за напрямками підготовки в ЗВО: бакалавр – 110, магістр – 90; готових до затвердження, відповідно, 39 і 3; на стадії

погодження, експертизи – 49 і 70 [13, с. 25].

Підкреслимо, що науково-методичними комісіями Науково-методичної ради МОН України практично завершено розроблення проектів стандартів вищої освіти, здійснюється їх доопрацювання відповідно до вимог рекомендацій. Це означає, що в контексті реалізації державної освітньої політики проблема створення ефективного механізму забезпечення якості вищої освіти сьогодні вирішується завдяки посиленню заходів МОН та практичним діям і відповідальності ЗВО в межах їх нормативно-правової компетенції й регулювання.

Разом з тим, в європейському контексті для успішного реформування вищої освіти в Україні слід врахувати та більш ефективно використати найважливіші аспекти Болонського процесу, а саме: подолання зайвої академічності, споглядальності, відірваності від реальності; розвиток університетського самоврядування; підвищення соціального статусу професорсько-викладацького складу; посилення технологічної складової освітнього процесу при скороченні загальногуманітарного компонента на основі компетентнісного та індивідуально-діяльнісного підходів; пропаганду різних культур і моральних цінностей; децентралізацію управління ЗВО та забезпечення прав учасників освітнього процесу; поширення впливу громадськості на освітню діяльність [6, с. 253-262].

Щодо подальших перспектив розвитку вищої школи України в порівнянні з глобальним європейським та світовим освітнім процесом переконливою є думка групи відомих учених на чолі з академіком НАПН України В. Луговим (В. Захарченко, Ю. Зіньковський, С. Калашнікова, Б. Корольов, В. Луговий, Г. Мірських, А. Похресник, Ю. Рашкевич, А. Ставицький, О. Слюсаренко, Ж. Таланова) щодо необхідності розроблення концепції Національного рейтингу університетів та досягнення в цьому питанні консенсусу освітньої спільноти.

Актуальність і значущість цього завдання підтверджується тим, що в умовах перетворень і нових перспектив розвитку освітньої галузі настав час поряд з існуючою системою внутрішнього моніторингу якості окремих напрямів діяльності вітчизняних ЗВО, і, перш за все, якості отриманих студентами знань та якості їхньої професійної підготовки, розробити національну рейтингову систему проведення ранжування ЗВО з метою комплексного оцінювання якості загальної діяльності ЗВО в контексті міжнародних вимог, досвіду найкращих світових університетів та здобутків української вищої школи.

Уточнимо розуміння поняття “рейтинг ЗВО”: це – показник успішності ЗВО відповідно до визначених методологією критеріїв, який позиціонує університет на ринку освітніх послуг як більш конкурентоспроможний у порівнянні з іншими; поняття “конкурентоспроможність ЗВО” розуміється як попит на ринку освітніх послуг як серед абітурієнтів, так і серед роботодавців щодо пошуку працівників поміж випускників даного ЗВО [20, с. 57].

У дослідженні цього аспекту актуальною виявляється позиція Ю. Зіньковського та Г. Мірських щодо розроблення комплексної системи формування національного рейтингу ЗВО.

Цей процес, на думку вчених, має здійснюватися за допомогою встановлення загальноновизнаної тотальної оцінки (*рангу*), яка б використовувалась для порівняльного аналізу одного ЗВО з іншим відповідно до якості їх діяльності. Такий підхід при збереженні всіх умов і процедур ранжування

дає змогу об'єктивно оцінити місце конкретного ЗВО як у просторі вищої школи, так і у професійному середовищі відповідного науково-освітнього спрямування.

Водночас автори доводять, що тотальна оцінка діяльності (*ранг*), яка визначає місце ЗВО у зведеному рейтингу, є його важливою соціальною характеристикою. Вона необхідна в декількох аспектах. *По-перше*, для абітурієнта, при виборі закладу освіти для майбутнього навчання; *по-друге*, роботодавцям при формуванні кваліфікованого працездатного персоналу з урахуванням загальних та специфічних вимог виробничої діяльності; *по-третьє*, для отримання університетом справедливого та обґрунтованого державного фінансування своєї діяльності; *по-четверте*, для мотивації безперервного підвищення якості й ефективності своєї діяльності, що, в свою чергу, підвищує оцінку як конкретного ЗВО, так і вищої освіти України в цілому в міжнародних рейтингових системах; *по-п'яте*, для зростання ролі університету в державному, соціальному, економічному і науковому житті країни та в міжнародній діяльності у сфері вищої освіти [7, с. 8-9].

З огляду на завдання та вимоги сьогодення, Ю. Зіньковський і Г. Мірських розробили положення щодо концепції Національного рейтингу університетів, які включають:

– встановлений *показник* як комплексну категорію, числові величини якої є *оцінкою якості та ефективності* ЗВО за напрямками (видами) діяльності;

– визначену кількість *проміжних комплексних показників* за вказаними параметрами часткових оцінок виду діяльності – проміжні комплексні оцінки якості реалізації окремих видів діяльності;

– згрупування часткових показників у *три кластери*, кожен з яких відповідає одному з основних напрямів (видів) діяльності ЗВО: наукова діяльність, професійна освітня підготовка студентів, діяльність у соціальній сфері;

– запропоновані *критерії участі (критерії-фільтри)* за двома показниками: 1) кількість студентів ЗВО; 2) працевлаштування за фахом випускників ЗВО у рік випуску, досягнення (і, або перевершення) рівня яких розглядається як обов'язкова умова участі певного ЗВО в системі комплексного оцінювання діяльності вітчизняних університетів [7, с. 9-10].

Слід також доповнити, що інтегральну оцінку діяльності ЗВО пропонується формувати у два етапи. *На першому* – встановлюються проміжні комплексні оцінки як оцінки видів діяльності ЗВО, що визначаються кожним з кластерів і обчислюються на підставі часткових оцінок за кожним частковим показником. *На другому* – на підставі вказаних проміжних комплексних оцінок формується тотальна оцінка діяльності ЗВО [7, с. 19].

Отже, оцінюючи в цілому, розроблену систему ранжування ЗВО (концепцію Національного рейтингу університетів) слід розглядати як певним чином упорядкований комплекс вимог до кожного українського університету щодо забезпечення якості освітнього процесу та його науково-методичного супроводу з метою досягнення належного рівня професійної й освітньої підготовки студентів, підвищення результативності та рівня науково-дослідницької діяльності співробітників і студентів, зростання авторитетності серед абітурієнтів, вітчизняних та іноземних студентів, роботодавців, представників наукової спільноти, спрямувавши свою діяльність як на вирішення пріоритетних

соціокультурних та економічних завдань, так і досягнення власної конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг поруч з провідними університетами Європи та інших передових країн світу.

Проте підкреслимо, що в нашому дослідженні ми не ставили перед собою завдання детально описати умови, визначені засоби оцінки діяльності ЗВО й інструментарій запровадження представленої концепції у систему вищої освіти, а також здійснити для порівняння оглядовий аналіз інших систем ранжування з метою формування рейтингу конкретних ЗВО та їх включення в Національний рейтинг університетів.

За об'єктивних причин це окреме питання, яке вимагає чіткого аналізу, всебічного опису та більш повного осмислення характеристик означених складових концепції, їх зіставлення з іншими рейтинговими методиками, крім того більш детального вивчення можливостей застосування концепції у площині практичної діяльності ЗВО та їх співпраці з представниками різних спільнот як усередині країни, так і за її межами (науковцями, освітянами, студентами, викладачами, абітурієнтами, громадськістю), для яких цей рейтинг, власне, і розробляється.

Далі в межах дослідження зазначимо, що в контексті глобалізації й інтернаціоналізації великий вплив на переосмислення цілей, функцій і процесів вищої освіти мали такі міжнародні науково-практичні заходи, як: конференція Британської ради "На шляху до інтернаціоналізації вищої освіти" (Going global) (березень 2012 р.) та генеральна конференція Міжнародної асоціації університетів (International Association of Universities) (листопад 2012 р.).

Ураховуючи вплив такого складного і суперечливого явища в міжнародній освітній сфері як інтернаціоналізація, зацентруємо, що саме на конференції "На шляху інтернаціоналізації вищої освіти" було обговорено сучасні тенденції і протиріччя інтернаціоналізації та представлено низку причин, які сприяли переосмисленню даного контексту у відповідь на швидкі зміни вищої освіти в умовах глобалізації економіки знань. Серед них:

– дійсний стан справ у більшості закладів освіти, де інтернаціоналізація представляється лише набором фрагментарних розрізнених практик, а не комплексним процесом, що охоплює зміст навчальних планів, освітнього процесу, наукових досліджень;

– виникнення нових форм, постачальників і послуг інтернаціоналізації в умовах зростання комерціалізації вищої освіти (освіта – товар на ринку праці, а не суспільне благо для користування), а також нових вимірювань, цифрових показників вихідних параметрів або досягнутих результатів та поглядів, орієнтованих на якісну оцінку внеску ініціатив інтернаціоналізації;

– швидка заміна міжнародного контенту вищої освіти, коли інтернаціоналізація як міжнародна освіта уявлялась явищем, характерним переважно для суспільств передових західних країн, а країни, що розвиваються, грали пасивну роль; під впливом економічних процесів, досягнутих результатів освітньої діяльності й успіхів університетської спільноти в цих країнах відбувається зміна розуміння інтернаціоналізації шляхом включення в цей процес більш прогресивних підходів;

– спрямованість більшої частини дискурсу теоретиків на обговорення питань,

пов'язаних з практикою інтернаціоналізації на національному або інституційному рівні; при цьому менше уваги приділяється таким ініціативам, як "інтернаціоналізація вдома", зміст навчальних планів, здійснення освітнього процесу, наукових досліджень, тобто основ інтернаціоналізації;

– недостатня увага експертного співтовариства до норм, цінностей і етики як практики інтернаціоналізації; прагматичність підходу до цієї проблеми, орієнтованого на досягнення поставлених цілей без урахування можливих ризиків і моральних чи етичних наслідків; розуміння того, що питання інтернаціоналізації є не так питанням взаємодії держав, як взаємодії культур, а також відносин глобального та локального рівнів; підхід до інтернаціоналізації як до мети, а не як до засобу її досягнення [3, с. 78].

Поряд з цим, обговорення на генеральній конференції питання "Вища освіта в контексті глобального порядку денного" та прийняття нею відповідних ініціатив і рекомендацій у практичній площині дали змогу університетській спільноті досягти нових результатів на шляху створення динамічної і гнучкої системи європейської вищої освіти, а саме: значно розширити масштаби власної діяльності; збагатити форми і способи надання послуг; прийняти підхід, орієнтований на довгострокові результати навчання і наслідки; поглибити співробітництво та обмін на академічній основі, включивши освітні послуги у список глобально важливих і перспективних; активізувати діяльність урядів, політиків, працівників освіти, керівництва закладів освіти щодо участі в різноманітних видах міжінституціональної співпраці та взаємодії.

Вищевідзначені підходи є свідченням посиленої уваги міжнародного й вітчизняного освітнього співтовариства до проблем та труднощів у галузі вищої освіти в період, коли глобалізація перетворилася на ключову реальність XXI століття, а інтернаціоналізація як один із її проявів визначає сьогодні процес інтенсифікації міжнародних зв'язків та обмінів у галузі вищої освіти [2].

Відтак, розглядаючи інтернаціоналізацію як предмет глобального інтересу науково-освітньої спільноти, що поглиблюється під тиском інформаційної революції та здійснюється під впливом стрімкого розвитку єдиного освітньо-інформаційного простору на базі новітніх комп'ютерних технологій, необхідно враховувати домінуючий сьогодні "західний" дискурс.

Водночас слід сформулювати загальне розуміння щодо сприйняття й оцінки безумовного впливу інтернаціоналізації на розвиток інтелектуального й професійного ресурсу України, який створюється в системі вищої освіти з метою забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку, технологічного та знаннєвого прогресу, досягнення конкурентоспроможності в міжнародному поділі праці.

Зіставляючи вказані вище аргументи та посилаючись на позиції вчених, зокрема канадської дослідниці Джейн Найт, зазначимо:

– *по-перше*, інтернаціоналізація стає одним з основних напрямів розвитку вищої освіти в умовах становлення цілісного (інтегрального) світу та результатом посилення значущості її міжнародного виміру, перетворюючись "у ключовий інтерес інститутів вищої освіти";

– *по-друге*, в рамках цього процесу вимагається приведення до сучасних реалій регіональної та змістової еволюції вищої освіти, забезпечуючи у такий

спосіб “процес вбудовування міжнародного, міжкультурного і глобального виміру в цілі, функції та процеси вищої освіти”, тобто інтернаціоналізацію [3, с. 77].

Висновок. У контексті реформаційних освітніх процесів, які здійснюються під впливом глобалізації й інтернаціоналізації освітньої сфери, йдеться про структурну й організаційну перебудову багатофункціональної діяльності ЗВО та вибір пріоритетів і шляхів розвитку вищої освіти України на державному, міжнародному та регіональному рівнях в умовах формування і зміцнення єдиного загальноєвропейського простору вищої освіти. Це має важливе значення для реалізації призначення вищої школи – забезпечити освітньо-професійні потреби, світогляд, багатство властивостей та інтересів кожної людини, а відтак – визначити стратегічні пріоритети життєзабезпечення українського суспільства, його прогрес і розбудову в XXI столітті.

Використана література:

1. Бех Ю. Космополітизм як світоглядно-ідеологічна платформа розбудови освіти XXI ст. *Вища освіта України*. 2015. № 4. С. 11-16.
2. Глобалістика : енциклопедія / гл. ред. и сост. : И. И. Мазур, А. Н. Чумаков. Москва : Диалог: Радуга, 2003. 1327 с.
3. Дебич М. Європейський підхід до інтернаціоналізації вищої освіти. *Вища освіта України*. 2015. № 1. С. 75-80.
4. Дзвінчук Д., Петренко В. Україна на зламі: прогнози майбутнього вищої освіти і суспільства. *Вища школа*. 2017. № 3. С. 12-21.
5. Договір о Європейском Союзе. Маастрихт, 7 февраля 1992 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
6. Дубасенюк О. А. Модернізація системи освіти в Україні в умовах сучасних глобалізаційних процесів. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоевої. Київ : ЕДЕЛЬВЕЙС, 2013. 460 с.
7. Зіньковський Ю., Мірських Г. До концептуальних засад розробки національного рейтингу закладів вищої освіти. *Вища школа*. 2018. № 7-8. С. 7-20.
8. Івлева Л., Сідоріна Є., Карбовська С. Перспективи інноваційного розвитку. *Вища школа*. 2013. № 10. С. 49-58.
9. Кірик Т. У пошуках нових освітніх парадигм для України. *Вища освіта України*. 2016. № 3. С. 30-36.
10. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені наказом МОН від 01.06.2016 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 21.12.2017 № 1648. URL : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
11. Національна рамка кваліфікацій: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341-2011-п URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
12. Освіта і життєвий простір особистості: європейський досвід і українські реалії: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 23-24 квітня 2015 р. / за заг. ред. проф. В. І. Докаша. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 296 с.
13. Погребняк В., Дашковська О., Солоденко А. До проблем створення системи забезпечення якості вищої освіти у вітчизняній вищій школі. *Вища школа*. 2018. № 7-8. С. 21-27.
14. Похресник А. Критичний філософський аналіз тенденції створення рейтингів ВНЗ світу. *Вища освіта України*. 2016. № 4. С. 76-83.
15. Про вищу освіту Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
16. Рекомендація Res (2007) Комітету Міністрів Ради Європи щодо суспільної відповідальності за вищу освіту і науку, http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf.
17. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Київ : Ленвіт, 2006. 35 с.
18. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ЦС, 2015. 32 с.

19. Сухарніков Ю. Методологічні засади перебудови і осучаснення вищої освіти України. *Вища школа*. 2015. № 11-12. С. 35-61.
20. Царенко І. О. Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки* : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2014. Вип. 26. С. 56-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2014_26_10.

References:

- [1] Bekh Yu. (2015). Kosmopolityzm yak svitohliadno-ideolohichna platforma rozbudovy osvity KhKhI st. *Vyshcha osvita Ukrainy*. № 4. S. 11-16.
- [2] Globalistika : encyklopediya / gl. red. i sost. : I. I. Mazur, A. N. Chumakov. Moskva : Dialog: Raduga, 2003. 1327 s.
- [3] Debych M. (2015). Yevropeyskyi pidkhyd do internatsionalizatsii vyshchoi osvity. *Vyshcha osvita Ukrainy*. № 1. S. 75-80.
- [4] Dzvinchuk D., Petrenko V. (2017). Ukraina na zlami: prohnozy maibutnoho vyshchoi osvity i suspilstva. *Vyshcha shkola*. № 3. S. 12-21.
- [5] Dohovor o Evropeiskom Soiuze. Maastrykht, 7 fevralia 1992 h. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029.
- [6] Dubaseniuk O. A. (2013). Modernizatsiia systemy osvity v Ukraini v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh protsesiv. *Osvitni reformy: misiia, diisnist, refleksiia / za red. V. Kremeniia, T. Levovytskoho, V. Ohneviuka, S. Sysoievoi*. Kyiv : EDELVEIS, 460 s.
- [7] Zinkovskiy Yu., Mirskykh H. (2018). Do kontseptualnykh zasad rozrobky natsionalnoho reitynhu zakladiv vyshchoi osvity. *Vyshcha shkola*. № 7-8. S. 7-20.
- [8] Ivlieva L., Sidorina Ye., Karbovska S. (2013). Perspektyvy innovatsiinoho rozvytku. *Vyshcha shkola*. № 10. S. 49-58.
- [9] Kiryk T. (2016). U poshukakh novykh osvitnikh paradyhm dlia Ukrainy ChChI st. *Vyshcha osvity Ukrainy*. № 3. S. 30-36.
- [10] Metodichni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity, zatverdzeni nakazom MON vid 01.06.2016 №600 (u redaktsii nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.12.2017 №1648. URL : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
- [11] Natsionalna ramka kvalifikatsii: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 № 1341-2011-p URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p.
- [12] (2015). Osvita i zhyttievyi prostir osobystosti: yevropeyskyi dosvid i ukraïnski realii: materialy Mizhnar. nauk-prakt. Internet-konf. 23-24 kvitnia 2015 r. / za zah. red. prof. V. I. Dokasha. Chernivtsi : Chernivetskyi natsionalnyi universytet. 296 s.
- [13] Pohrebniak V., Dashkovska O., Solodenko A. (2018). Do problem stvorennia systemy zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity u vitchyzniani vyshchii shkoli. *Vyshcha shkola*. № 7-8. S. 21-27.
- [14] Pokhresnyk A. (2016). Krytychnyi filosofskiy analiz tendentsii stvorennia reitynhiv VNZ svitu. *Vyshcha osvita Ukrainy*. № 4. S. 76-83.
- [15] Pro vyshchu osvitu Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- [16] Rekomendatsiia Rec (2007) Komitetu Ministriv Rady Yevropy shchodo suspilnoi vidpovidalnosti za vyshchu osvitu i nauku, http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf.
- [17] Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. Kyiv : Lenvit, 2006. 35 s.
- [18] (2015). Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG). – Kyiv : TOV “TsS”. 32 s.
- [19] Sukharnikov Yu. (2015). Metodolohichni zasady perebudovy i osuchasnennia vyshchoi osvity Ukrainy. *Vyshcha shkola*. № 11-12. S. 35-61.
- [20] Tsarenko I. O. (2014). Reitynhovi systemy ranzhuvannia vyshchykh navchalnykh zakladiv: ukraïnski ta svitovi metodyky. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky* : zb. nauk. pr. Kirovohrad : KNTU. Vyp. 26. S. 56-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2014_26_10.

ОДАЙСКИЙ С. И. Анализ развития высшего образования под влиянием глобализации и интернационализации образовательной сферы.

В статье раскрываются актуальные проблемы развития высшего образования Украины в условиях реформационных процессов и влияния глобализации и интернационализации на образовательную сферу; сосредотачивается внимание на освещении вопроса стандартов высшего образования, их согласования с европейскими стандартами и рекомендациями, Законом Украины “О высшем образовании” и Национальной рамкой квалификаций; анализируется вопрос разработки и реализации Национального рейтинга университетов в контексте глобализации образовательного процесса. Это имеет важное значение для реализации назначения высшей школы – обеспечить образовательно-профессиональные потребности, мировоззрение, богатство свойств и интересов каждого человека, а затем – определить стратегические приоритеты жизнеобеспечения украинского общества, его прогресс и развитие в XXI столетии.

Сегодня образование превращается в один из главных направлений поступательного социокультурного развития общества, в котором ему отводится роль катализатора умственного продвижения человечества в информационное время третьего тысячелетия. Ценность такого подхода заключается в том, что он дает возможность на основе формирования качественно новой картины мира осознать направление и содержание нового этапа в развитии человека и общества. Речь идет о саморазвертывании планетарного социального мира, в котором человек превращается в главного заказчика, объекта и исполнителя образовательного процесса и, соответственно, должен приобрести свойства планетарной личности.

Ключевые слова: высшее образование, стандарт высшего образования, Европейские стандарты и рекомендации, Национальная рамка квалификаций, Национальный рейтинг университетов, глобализация, интернационализация.

ODAYSKY S. I. Analysis of the development of higher education under influence globalization and internationalization of the educational sphere.

The article reveals the actual problems of the development of higher education in Ukraine in the conditions of the reform processes and the impact of globalization and internationalization on the educational sphere; focuses on highlighting issues of higher education standards, their compatibility with European standards and recommendations, the Law of Ukraine “On Education” and the National Qualifications Framework; the issue of the development and implementation of the National University Ratings in the context of the globalization of the educational process is analyzed. It is important for the realization of the purpose of higher education - to provide educational and professional needs, outlook, wealth of properties and interests of each person, and therefore - to determine the strategic priorities of life support of Ukrainian society, its progress and development in the 21st century.

Today, education is becoming one of the main directions of the progressive socio-cultural development of society, in which it is given the role of a catalyst for the mental advancement of humanity in the third millennium information day. The value of this approach lies in the fact that it enables the formation of a qualitatively new picture of the world to realize the direction and content of a new stage in the development of man and society. It is about the self-unfolding of the planetary social world, in which a person becomes the main customer, object and performer of the educational process and, accordingly, must acquire the properties of a planetary personality.

Keywords: Higher Education, Higher Education Standard, European Standards and recommendations, National Qualifications Framework, National University Ratings, Globalization, Internationalization.